

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

ΤΟΜΟΣ Β΄

Επιμέλεια:

Μ. Γ. Βαρβούνης - Ν. Μαχά-Μπιζούμη - Αλ. Γ. Καπανιάρης

Ελληνική Δημοκρατία
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ/ΕΚΤΥΠΩΣΗΣ ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ
στο πλαίσιο συνδιοργάνωσης του συνεδρίου

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE
SCHOOL OF CLASSICS AND HUMANITIES
DEPARTMENT OF HISTORY AND ETHNOLOGY
LABORATORY OF FOLKLORE AND SOCIAL ANTHROPOLOGY
12 – Studies in Folklore and Social Anthropology – 12

Greek Folk Art:

Older themes with modern approaches

Editors:

M. G. Varvounis - N. Macha-Bizoumi - Al. G. Kapaniaris

VOLUME II

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
12 – Μελέτες Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας – 12

Ελληνική Λαϊκή Τέχνη:

Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

Επιμέλεια:

Μ. Γ. Βαρβούνης - Ν. Μαχά-Μπιζούμη - Αλ. Γ. Καπανιάρης

ΤΟΜΟΣ Β΄

Τίτλος: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ:
Παλαιότερες θεματικές με σύγχρονες προσεγγίσεις

Copyright: ©

Διάθεση - Διανομή: Βιβλιοπωλείο «Ο Λύχνος»,
Κ. Καρτάλη 160, τ.κ. 38221, τηλ. & fax: 2421032916

Τόπος και χρονολογία έκδοσης: Βόλος 2021

ISBN: 978-618-85707-1-9
ISBN SET: 978-618-84595-9-5

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Αποστολία Παλάσκα
Σχεδίαση – Εκτύπωση: Γραφικές Τέχνες «ΠΑΛΜΟΣ»

Φωτογραφία εξωφύλλου: Τμήμα πρόσωσης χρωματιστής κασέλας από τη Ζαγορά, διαστάσεις όλης της επιφάνειας 55X114 εκ., Βόλος, Συλλογή Λαογραφικού Κέντρου Κίτσου Μακρή (Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Θεσσαλίας)

Στις μελέτες του τόμου ακολουθήθηκε το ορθογραφικό και βιβλιογραφικό σύστημα που επέλεξε ο/η κάθε συγγραφέας.

*Αφιέρωμα στη μνήμη
του Λαογράφου Κίτσου Μακρή
(1917-1988)*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Χαιρετισμός του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτη Δημητριάδος & Αλμυρού και Προέδρου του φορέα πολιτισμού «Μαγνήτων Κιβωτός»	15
Χαιρετισμός της Αντιπεριφερειάρχη Μαγνησίας & Σποράδων Δωροθέας Κολυνδρίνη	17
Χαιρετισμός του Ομότιμου Καθηγητή Μ. Γ. Μερακλή	19

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21
--	----

A

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

.....	63
Μαρίνα Βρέλλη-Ζάχου, <i>Παραδοσιακές λαϊκές τέχνες στον ελλαδικό χώρο. Άνθρωποι και επαγγέλματα. Παρελθόν – Παρόν – Μέλλον</i>	65

B

Ο ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

.....	155
Ευριδίκη Αντζουλάτου-Ρετσιλά, <i>Τα έργα της χειροτεχνίας ως εργαλεία πολιτιστικής διπλωματίας και όχι μόνον</i>	157
Ευφροσύνη Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, <i>Το πλοίο στην Κύπρο: από την ιστορική πραγματικότητα στη λαϊκή τέχνη</i>	167
Βασιλική Κράββα, <i>Όταν η λαϊκή τέχνη και η παράδοση συνομιλούν με την αρχαιότητα και το Βυζάντιο: στοχασμοί με αφορμή τη ζωγραφική του Νίκου Εγγονόπουλου</i>	189
Νίκος Τσοούκας, <i>Η διάσωση, προβολή και προσπάθεια διαφύλαξης της λαϊκής ηθιοροεϊτικης παράδοσης μέσα από το έργο του Κώστα Λιάπη</i> ...	203

Γ

ΛΑΪΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ: ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ΤΕΧΝΙΤΕΣ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Γ.Ι

ΛΙΘΟΓΛΥΠΤΙΚΗ - ΛΑΪΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

.....	233
Ευαγγελία Ράπτου, <i>Η τέχνη της λιθοτεχνίας στην Ελασσόνα. Το παράδειγμα του λιθογλύπτη Αθανασίου Σανίδα</i>	235
Ζωή Γοδόση, <i>Ιστορικά γεγονότα και πρόσωπα στις τοιχογραφίες των κτηρίων παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στον ελλαδικό χώρο κατά τον 18ο και 19ο αιώνα</i>	259
Ζωή Γοδόση – Θεοχάρης Τσάμπουρας, <i>Μια κοινωνία σε αλλαγή: ζωγράφοι στην Εράτρυρα (18ος - αρχές 20ού αιώνα)</i>	283
Στέφανος Τσιόδουλος, <i>Απεικονίσεις ρολογιών στη ζωγραφική των αρχοντικών του 18ου και του 19ου αιώνα</i>	305
Κατερίνα Σχοινά, <i>Ζωγραφική με το στόμα και το πόδι (ΖΩ.Σ.Π.) ως σύγχρονη λαϊκή τέχνη</i>	321

Γ. ΙΙ

ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ – ΣΑΜΑΡΟΠΟΙΑ – ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ

.....	351
Christine Lansdale Willis, <i>The Legacy of Byzantine Ceramic Art and how it inspired Folk Art in Greece</i>	353
Μανόλης Γ. Βαρβούνης, <i>Η σαμιακή αγγειοπλαστική μεταξύ παράδοσης και νεωτερισμού: το εργαστήριο της οικογένειας Κληρονόμου στους Κουμαραδαίους της Σάμου</i>	365
Αλέκος Φλωράκης, <i>Ο τελευταίος σαράτης της Γουμένισσας. Ένα παράδειγμα εθνογραφικής Τεχνολογίας</i>	381
Μαρία Κτωρή, <i>Η κυπριακή παραδοσιακή ναυπηγική στις Εικαστικές Τέχνες: μεθοδολογικές προσεγγίσεις και προβληματισμοί</i>	411

Γ. ΙΙΙ

ΚΟΣΜΗΜΑΤΟΠΟΙΑ – ΥΦΑΝΤΙΚΗ – ΚΕΝΤΗΤΙΚΗ

.....	445
Πετρούλα Χατζηττοφή, <i>Σύγχρονες θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις στο νεότερο υλικό πολιτισμό: Το παράδειγμα του κοσμήματος στην Κύπρο (19ος-20ός αιώνας)</i>	447
Αριστείδης Γκαλέτσος, <i>Μακεδονικά παραδοσιακά υφαντά οικιακής διακόσμησης του Δρυμού Θεσσαλονίκης</i>	485

- Άρης Μπαζμαδέλης, *Συμβολή της ταπητουργίας στην ιστορία, τον πολιτισμό και την οικονομία της ευρύτερης περιοχής της Ουρανούπολης Χαλκιδικής: ζεύγος S. & J. Loch* 505
- Αναστασία Α. Φλωράκη, *Το κέντημα «φιλέ» στην Τήνο. Κοινωνικές και τεχνολογικές παράμετροι μιας γυναικείας χειροτεχνίας* 535

Γ. IV

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΝΔΥΜΑ

- 563
- Βάλτερ Πούχνερ, *Οι κοινωνικές διαστάσεις της παραδοσιακής ενδυμασίας. Η σημειωτική της οπτικής πληροφόρησης για την κοινωνική και προσωπική ταυτότητα* 565
- Annette B. Fromm, *The T-Shirt, the 21st Century Folk Costume* 577
- Ελένη Παπαθωμά, *«Αναφορά στην παράδοση»: Η αξιοποίηση της λαϊκής τέχνης στην ελληνική μόδα της περιόδου 1960-1980 και η περίπτωση της σχεδιάστριας Ρούλας Σιάθη* 591
- Νάντια Μαχά-Μπιζούμη, *Η άνθιση της χειροτεχνίας στην εποχή του Covid -19. Χειροποίητες μάσκες από προικιάρικα ασπρόρουχα* 625

Γ. V

ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

- 643
- Αρχοντία – Δανάη Σταύρου, *Η διδασκαλία Ελληνικών Παραδοσιακών Χορών & η Διατήρηση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς: Εφαρμογή της Μεθόδου ΑΑΑΑ* 645
- Μιχάλης Ράντος – Δημήτρης Γουλιμάρης – Ζωή Μάργαρη, *Το αποκριάτικο εθιμικό δρώμενο «Σειμένηδες και Πιτεράδες»: Λαϊκός πολιτισμός, ταυτότητα και ανανοηματοδότηση της παράδοσης* 669
- Αντώνης Βερβέρης – Στέφανος Φευγαλάς, *Το ύφος ως στοιχείο του λαϊκού μουσικού πολιτισμού. Η περίπτωση των σαντουριέρηδων της Λέσβου* 689
- Αναστάσιος Ι. Κυριακίδης, *Η «τοαμούντα» στην παραδοσιακή κοινωνία των Αρβανιτών της Άνδρου. Τραγούδια και μουσικές* 705
- Gordana Blagojevic, *Ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί και ζητήματα πολιτισμικής ταυτότητας στη διασπορά: οι Έλληνες στη Σερβία* 725
- Ρενάτα Δαλιανούδη, *Από το folk στο post-folk. Πολιτισμική μετάβαση ή μια νέα ανάγνωση του παραδοσιακού;* 735

ΤΟΜΟΣ Β'

Δ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

.....	15
π. Σπυρίδων Κωνσταντής, Η χρήση των σύγχρονων λαϊκών θρησκευτικών καλλιτεχνικών δημιουργιών υπό το πρίσμα της Λειτουργικής και Τελετουργικής	17
Γεώργιος Ι. Στούκης, <i>Το εργαστήριο εκκλησιαστικής χρυσοκεντητικής της Ι. Μονής Γενεθλίου της Θεοτόκου-Πελαγίας (20ός-21ος αιώνας)</i>	27
Αναγνώστης Ευαγγ. Παπακυπαρίσσης, <i>‘Ο Καιρός του Χρόνου’, ένα θέμα λαϊκής θρησκευτικής ζωγραφικής (17ου-18ου αι.) σε τοιχογραφίες εκκλησιών της Θεσσαλίας</i>	41

Ε

ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

.....	57
Μυροφόρα Ευσταθιάδου, <i>«Κατίγκω Καλευρά»: η λαϊκή ποίηση ως διέξοδος σε προσωπικά και συλλογικά αδιέξοδα</i>	59
Μαρία Προκοπίδου, <i>Η θρησκευτικότητα των Ελλήνων του Πόντου μέσα από τα ποντιακά δημοτικά τραγούδια και δίστιχα</i>	77
Γιώργος Κούζας, <i>Ο «πύργος» της οδού Θήρας στα Πατήσια. Μια περιπτώσιολογική μελέτη για την κυκλοφορία και την κοινωνική σημασία των θεωριών συνωμοσίας στη σύγχρονη πόλη</i>	109
Γεώργιος Πασιόπουλος και Γιώργος Κατσαδώρος, <i>Το μουσικό κίνημα της Low bar και οι επιρροές του στην περιοχή του Περάματος. Πορίσματα μιας εκπαιδευτικής έρευνας</i>	145

ΣΤ

**ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΦΑΝΣΕΩΝ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ /
ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ**

.....	167
Θανάσης Β. Κούγκουλος, <i>«Εξωγραφισθη στανικώς»: ο θρύλος της προσωπογραφίας ενός ληστή στην πεζογραφία του Χριστόφορου Μηλιώνη</i>	169
Χριστίνα Λούρη, <i>«Ο Θεόφιλος Χατζημιχαήλ» του Ανδρέα Εμπειρικού:</i>	

«Το ρήμα κρουσταλλώθηκε και φέγγει» για τη διαμόρφωση της ελληνικότητας	189
Νίκος Πουλάκης, <i>Μουσικοχορευτικές επιτελέσεις στον ελληνικό κινηματογράφο: Παραδοσιακές, λαϊκές και έντεχνες εκφράσεις</i>	201
Χρύσα Μάντακα, <i>Εικαστική γλώσσα και λαϊκή τέχνη στη θεατρική ενδυματολογία</i>	215

Z

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ – ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

.....	235
Τίνα Γκουρβέλου, <i>επιστημονική θεμελίωση της Λαογραφίας και το Λαογραφικό Μουσείο στο Νέο Ελληνικό Κράτος ως μέσο για τη διάσωση της λαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως καταγράφεται στο έργο του φιλολόγου, λαογράφου, λογοτέχνη και δημοσιογράφου Κώστα Μαρίνη (1899-1968)</i>	237
Βασιλική Χρυσανθοπούλου, <i>Από την Ανατολική Ρωμυλία στο Λαογραφικό Μουσείο και Αρχείο του ΕΚΠΑ: Η περίπτωση της συλλογής Δήμου-Φωτιάδου, μεταξύ επικοινωνιακής και πολιτισμικής μνήμης</i>	257
Εύη-Μαρία Πιτσιάβα, <i>Λαϊκός πολιτισμός σε Ελληνο-Αμερικάνικα μουσεία</i>	285
Αλεξάνδρα Μπολότη, <i>Διερευνώντας τον ρόλο της συντήρησης στη διάσωση και ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού: Η περίπτωση της έκθεσης του ΜΕΛΤ «Ανθρωποι και εργαλεία. Όψεις της εργασίας στην προβιομηχανική εποχή»</i>	309
Ελευθερία Σταυριανού, <i>«Η Παράδοση δε μυρίζει ναφθαλίνη, πλάθεται σαν πλαστελίνη»: Εκπαιδευτικός Φάκελος για το Λαογραφικό Μουσείο του Λυκείου Ελληνίδων Ρόδου «Εργάνη Αθηνά»</i>	327
Μαρία Γ. Βενιζελέα, <i>«Διά χειρός Κουρτζή». Με αφορμή μια έκθεση</i>	353

H

H ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

.....	367
Αικατερίνη Σ. Μάρκου, <i>Πολιτιστικός τουρισμός και λαϊκή τέχνη: μια αμφίδρομη δυναμική σχέση</i>	369
Αναστασία Χάματσου, <i>Συντήρηση και ανάδειξη παραδοσιακών τεχνών</i>	

μέσα από προγράμματα πολιτιστικής εκπαίδευσης και βιωματικού τουρισμού:
η περίπτωση του Οικομουσείου Μαραθάσας (Τρόδος, Κύπρος) 385

Θ

**ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ, ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ,
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ**

..... 399

Μαριεύη Μαστοράκη, *Από το νήμα... στο vector:
Το σεμεδάκι και το κέντημα στις γραφιστικές εφαρμογές* 401

Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης, *Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης στο πεδίο
της Ψηφιακής Λαογραφίας: Το νέο κοινωνικό δίκτυο PLUGGY
και ο λαϊκός ζωγράφος Νικόλαος Α. Χριστόπουλος* 423

Αλέξανδρος Γ. Καπανιάρης – Χριστίνα-Μαρία Λαγογιάννη, *Ψηφιακές
εκπαιδευτικές αφηγήσεις (digital storytelling): Η περίπτωση
της φορεσιάς του Πύργου Ηλείας με τη χρήση playmobil* 437

Μαρία Τρυπιάννη, *Ψηφιακά εργαλεία και ελληνικές τοπικές
ενδυμασίες. Το παράδειγμα των ενδυμασιών της Έδεσσας
και της Νάουσας (μέσα 19ου–αρχές 20ού αι.)* 463

Δάφνη Κυριάκη-Μάνεση – Μάρκος Δενδρινός – Αλεξάνδρα Τράντα,
Το θέμα του φοίνικα στην ελληνική τέχνη: Δημιουργία μιας οντολογίας 479

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ευφροσύνη Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, *Σχόλια για τα συμπεράσματα
του Συνεδρίου* 489

**ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ,
ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ**

**Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης
στο πεδίο της Ψηφιακής Λαογραφίας:
Το νέο κοινωνικό δίκτυο PLUGGY
και ο λαϊκός ζωγράφος Νικόλαος Α. Χριστόπουλος**

Αλέξανδρος Καπανιάρης

*Δρ Ψηφιακής Λαογραφίας, Μέλος Σ.Ε.Π. Ε.Α.Π., Μεταδιδακτορικός
Ερευνητής στο Τμήμα Ιστορίας & Εθνολογίας του Δ.Π.Θ.*

Εισαγωγή

Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.), με αιχμή του δόρατος τις πολυμεσικές και διαδικτυακές εφαρμογές, έχουν δρομολογήσει εδώ και πολλά χρόνια ένα νέο διαδραστικό τρόπο επικοινωνίας. Τα νέα ψηφιακά είδη καθημερινής έκφρασης στο διαδίκτυο, διαμορφώνουν καθημερινά online συμπεριφορές όπου γυναίκες και άνδρες, με ευκολία μπορούν να χρησιμοποιούν το κείμενο, το βίντεο, τον ήχο, την ομιλία και την on line συζήτησή και αλληλεπίδραση οικοδομώντας νέες μορφές γλώσσας¹.

Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης σήμερα, καταλαμβάνουν όλο και περισσότερο χρόνο στον τρόπο που επικοινωνούν και εκφράζονται οι νέοι/ες καθώς και άλλες ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης, συνεχώς μετεξελίσσονται και στηρίζονται σε νέες πολυμεσικές τεχνολογίες αιχμής, συνδυάζοντας την ψηφιακή αφήγηση, την ψηφιακή περιήγηση, τα παιχνίδια, την επαυξημένη πραγματικότητα, τα ηχοτοπία, τα ιστολόγια, τις χρονογραμμές κ.ά.

Χαρακτηριστική περίπτωση ενός τέτοιου μέσου κοινωνικής δικτύωσης είναι η κοινωνική πλατφόρμα PLUGGY, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πεδίο του λαϊκού πολιτισμού και ειδικότερα στις

---

1. Α. Γ. Καπανιάρης, *Ψηφιακή Λαογραφία & Εκπαίδευση, Εμπλουτισμένα μέσα και καινοτόμες προσεγγίσεις στη διδακτική του λαϊκού πολιτισμού*, Αθήνα 2020: Πεδίο, σ. 27.

Λαϊκές τέχνες. Η δημιουργία της πανευρωπαϊκής πλατφόρμας κοινωνικής δικτύωσης PLUGGY (Pluggable Social Platform for Heritage Awareness and Participation), έχει σαν σκοπό η προώθηση της τοπικής και εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, προσφέροντας στους/στις χρήστες/στριες νέες υπηρεσίες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης και σε θέματα λαϊκού πολιτισμού. Ειδικά στην περίπτωση της λαογραφίας και των λαϊκών τεχνών, ένα τέτοιο μέσο κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να αναδείξει και την λαϊκή ζωγραφική. Ο Ν. Α. Χριστόπουλος, ως ένας από τους τελευταίους λαϊκούς ζωγράφους της Μαγνησίας, αποτελεί ένα πλούσιο περιεχόμενο για τέτοιου είδους πλατφόρμες που παρέχουν τη δυνατότητα συγγραφής πολυμεσικών εφαρμογών.

1. Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης στο πεδίο της Ψηφιακής Λαογραφίας

Τα Social Media έχουν αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα ως Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, δηλαδή, μέσα (media) και κοινωνικά δίκτυα (social networks) που βασίζονται στις τεχνολογίες υπολογιστών και διαδικτύου. Ο όρος μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media) αφορά τα μέσα αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας ομάδων ανθρώπων μέσω διαδικτυακών κοινοτήτων. Η χρήση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης δεν περιορίζεται μόνο στην παρουσίαση της πληροφορίας, αλλά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στην έρευνα κατά την υλοποίηση μιας λαογραφικής έρευνας, ή κατά τη διάρκεια μιας αρχειακής εθνογραφίας, ενισχύοντας την κοινωνική διάδραση μεταξύ ανθρώπων που δημιουργούν, μοιράζονται ή ανταλλάσσουν πληροφορίες και ιδέες μέσα σε εικονικές κοινότητες και δίκτυα².

Επίσης μια άλλη εφαρμογή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι η χρήση των ιστολογίων (blog) ως εργαλεία συλλογής, καταγραφής, τεκμηρίωσης και ανάδειξης λαογραφικών συλλογών - αρχείων, αλλά και για την συμπλήρωση των πηγών που υποστηρίζουν λαογραφικά αντικείμενα και τεκμήρια που απαρτίζουν συνολικά μια συλλογή -

---

2. A. G. Kapaniaris και M. Varvounis, «Social media and communication in archival ethnography: tools for the collection, promotion and record of the material or digital research notepads?», *World Wide Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 5:5 (2019), σσ.11-18.

αρχείο. Επίσης η δημοσιοποίηση μια έρευνας που αφορά λαογραφικά αντικείμενα - τεκμήρια μιας εποχής, ενός δρώμενου, μιας βιογραφίας ή μιας συλλογής παραμυθιών, πολλές φορές πιθανά μπορεί να προκαλέσει τη κοινωνική διάδραση και δια-σύνδεση σχετικών ερευνητών/τριών, αφηγητών/τριών και συλλεκτών/τριών που συνδέονται με το θέμα της έρευνας ή της παρουσίασης τους, εμπλουτίζοντας τελικά τα δεδομένα που μπορεί να έχει στη διάθεση του ο/η ερευνητής/τρια³.

Ο ρόλος των μέσων επικοινωνίας ευρύτερα στην λαογραφική έρευνα είναι εξίσου σημαντικός διότι υπάρχει η δυνατότητα εγγραφής μιας συζήτησης ή συνέντευξης με την συναίνεση του/της συνεντευξιαζόμενου/ης και στη συνέχεια η απομαγνητοφώνηση, ειδικά σε περιπτώσεις όπου η έρευνα δεν επιτρέπει τη δια ζώσης συνάντηση και επικοινωνία. Επίσης στην περίπτωση που εργαζόμαστε σε ομάδες στο facebook μπορούμε εφόσον υπάρχει η συναίνεση του/της συνεντευξιαζόμενου/ης να χρησιμοποιήσουμε την βιντεοκλήση ή τη φωνητική κλήση μέσω των εργαλείων του Facebook. Τέλος οι τεχνικές δυνατότητες των Web 2.0 εφαρμογών, που διαδέχονται το πιο στατικό Web 1.0, φέρνουν μαζικά στο προσκήνιο την ιδέα της online κοινότητας, που υπήρχε υποτυπώδως κατά τα προηγούμενα στάδια της ανάπτυξης του διαδικτύου. Μια άλλη περίπτωση χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι η υπηρεσία του Youtube όπου μπορεί επίσης κανείς να ανιχνεύσει χρήσιμο υλικό, αναζητώντας με λέξεις κλειδιά σχετικά βίντεο στα οποία καταγράφονται αφηγήσεις, μαρτυρίες, φωτογραφικά άλμπουμ, ντοκιμαντέρ και εκπομπές⁴.

Τα Κοινωνικά Μέσα Δικτύωσης στο πεδίο της Ψηφιακής Λαογραφίας έχουν να προσφέρουν δυνατότητες παρουσίασης της πληροφορίας, ανάδειξης και διάδοσης του λαϊκού πολιτισμού. Έτσι η ψηφιακή λαογραφία (digital folklore) ορίζεται ως το πεδίο της λαογραφίας, όπου οι Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.), το διαδίκτυο

---

3. Μ. Βαρβούνης και Α. Γ. Καπανιάρης, «Μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας στην αρχαϊκή εθνογραφία: Εργαλεία συλλογής, προβολής και καταγραφής υλικού ή ψηφιακά ερευνητικά σημειωματάρια», *Περιοδικό «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΣ ΦΑΡΟΣ Επιστημονικών Θεολογικών Περιοδικόν Σύγγραμμα του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας & Πάσης Αφρικής»*, τόμος ΠΘ' (2018-19), σσ.102-110.

4. Βαρβούνης και Καπανιάρης, «Μέσα κοινωνικής δικτύωσης ...», ό.π., σσ. 102-110.

καθώς και άλλα τεχνολογικά μέσα χρησιμοποιούνται μεταξύ άλλων:

- α) για την λαογραφική έρευνα,
- β) για την μελέτη online ομάδων (digital folk groups, electronic folklore groups, e-groups) και των κοινοτήτων στο διαδίκτυο,
- γ) για την παραγωγή ψηφιακού διαδικτυακού υλικού από τεκμήρια και έρευνα στο πεδίο του λαϊκού πολιτισμού,
- δ) για την ψηφιοποίηση, τεκμηρίωση και ανάδειξη περιεχομένου από αφορά το λαϊκό πολιτισμό,
- ε) για τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού,
- στ) για τη δημιουργία εμπλουτισμένων διδακτικών παρεμβάσεων στο πλαίσιο της διδασκαλίας του λαϊκού πολιτισμού με ψηφιακά μέσα⁵.

Με τη χρήση του μέσου κοινωνικής δικτύωσης PLUGGY, ως διαδικτυακή εφαρμογή, μπορεί να αναδειχθούν συλλογές, τεκμήρια και η άυλη πολιτιστική κληρονομιά στο πλαίσιο της προώθησης της τοπικής και εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης PLUGGY, αποτελεί συνεπώς ένα χαρακτηριστικό πεδίο της εφαρμογής των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στο πεδίο της λαογραφίας και του πολιτισμού.

2. Λαϊκός πολιτισμός και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης: η περίπτωση της πλατφόρμας PLUGGY

Η πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης PLUGGY⁶ δημιουργήθηκε για την προώθηση και τη διασύνδεση της πολιτιστικής κληρονομιάς όλης της Ευρώπης. Η πλατφόρμα PLUGGY κατασκευάστηκε από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Συστημάτων Επικοινωνιών και Υπολογιστών (ΕΠΙΣΕΥ) του ΕΜΠ, το Πολιτιστικό ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) και τη start up εταιρεία Clio Muse, σε συνεργασία με 6 ακόμα ευρωπαϊκούς φορείς που εξειδικεύονται στον τομέα της ψηφιακής σύγκλισης πολιτισμού και τεχνολογίας⁷.

---

5. Α. Γ. Καπανιάρης, «Ψηφιακή Λαογραφία & Εκπαίδευση ...», ό.π., σσ. 30-31.

6. Πλατφόρμα PLUGGY, Διαθέσιμο στο: <https://pluggy.eu/>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

7. pluggy-project, Επίσημη ιστοσελίδα προγράμματος, Διαθέσιμο στο:

Σκοπός του PLUGGY, είναι η προώθηση της τοπικής και εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και η διασύνδεσή τους, προσφέροντας στους χρήστες υπηρεσίες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης σε θέματα πολιτισμού⁸.

Οι χρήστες μπορούν να μοιράζονται τις πολιτιστικές εμπειρίες τους και τη γνώση τους για τον λαϊκό πολιτισμό του τόπου τους, συνεισφέροντας ουσιαστικά στην ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της Ευρώπης⁹.

Τα εργαλεία που κάποιος/α μπορεί να αξιοποιήσει για να δημιουργήσει τη δική του πρωτότυπη ιστορία πολιτιστικής κληρονομιάς είναι:

α) Η Πλατφόρμα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Platform), η βασική πύλη για την πρόσβαση στις ιστορίες και στις εμπειρίες του PLUGGY: <https://www.pluggy.eu>,

β) Το Συγγραφικό Εργαλείο (The Curatorial Tool), μέσω του οποίου οι χρήστες/στριες μπορούν να δημιουργούν τις πολιτιστικές εμπειρίες και τις ιστορίες τους συνδυάζοντας υλικό δικό τους, άλλων χρηστών ή και με συγγραφικό υλικό από ήδη διαθέσιμες ψηφιακές συλλογές και βιβλιοθήκες,

γ) Οι Έξυπνες Εφαρμογές (The Pluggable Apps) που αποτελούν καινοτόμα, συμπληρωματικά εργαλεία εξιστόρησης.

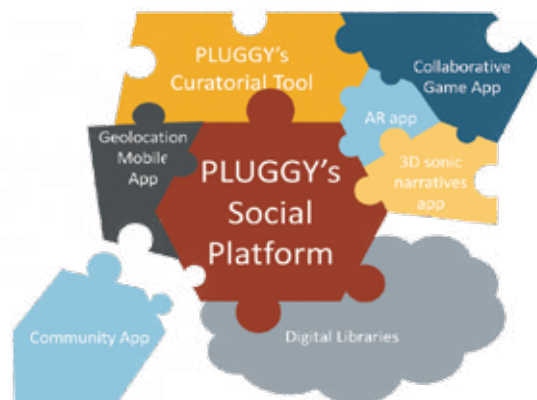
Οι μικροεφαρμογές αυτές που μπορούν να δημιουργήσουν ο/η χρήστης/στρια που έχει πραγματοποιήσει την εγγραφή (register) του στην πλατφόρμα PLUGGY είναι: α) Ιστορίες ιστολογίου (Blog stories), β) Περιηγήσεις (Tours), γ) Ηχοτοπία (Soundscapes), δ) Επαυξημένη πραγματικότητα (AR/VR), ε) Παιχνίδια (Games), στ) Χρονολόγια (Timelines).

<https://www.pluggy-project.eu/> , ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

8. «Pluggy:η πρώτη πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης για την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά» Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Διαθέσιμο στο: <https://www.pior.gr/el/anakoynoseis/pluggy-teliko-event-2019.aspx>, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

9. «PLUGGY: Νέα πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης για την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς» στην Ευρώπη, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωση & Ηλεκτρονικού Περιεχομένου, Διαθέσιμο στο: <https://www.ekt.gr/el/news/20657> , ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

Εικ. 1 PLUGGY'S Πλατφόρμα δικτύωσης, εργαλεία και εφαρμογές.

Αναλυτικότερα, η εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας, ζωντανεύει τις ιστορίες των χρηστών/στριών μέσω κινητών τηλεφώνων (smart phone) με τη χρήση της κάμερας και της οθόνης. Επίσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί η εφαρμογή εντοπισμού γεωγραφικής θέσης, μέσω της οποίας αναγνωρίζεται γεωγραφικά ο χρήστης/στριας και μπορεί να οικοδομηθεί η πληροφορία κάθε σημείου πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Επιπρόσθετα η εφαρμογή αφήγησης ιστοριών με ήχο 3D, μέσω της οποίας οι χρήστες/στριες μπορούν να ηχογραφούν και να τοποθετούν στον χώρο τους ήχους που προσλαμβάνουν κατά τις επισκέψεις τους στα σημεία ενδιαφέροντος. Μέσω ειδικής επεξεργασίας που πραγματοποιείται αυτόματα από την εφαρμογή, οι ηχογραφήσεις μπορούν να αποκτήσουν 3D χροιά, δημιουργώντας μια τελείως διαφορετική αίσθηση ακουστικότητας. Τέλος η εφαρμογή συνεργατικών παιχνιδιών, με την οποία οι χρήστες μπορούν εύκολα, να συνθέτουν τα δικά τους ψηφιακά παιχνίδια και κουίζ και να ανακαλύπτουν τα αντικείμενα και τις συλλογές πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και τα άυλα στοιχεία της με απλό και συνάμα διασκεδαστικό τρόπο^{10,11}.

10. «Pluggy:η πρώτη πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης για την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά» Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Διαθέσιμο στο: <https://www.piop.gr/el/anakoinoseis/pluggy-teliko-event-2019.asp> x, ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

11. «PLUGGY: Νέα πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης για την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς» στην Ευρώπη, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Ηλεκτρονικού Περιεχομένου, Διαθέσιμο στο: <https://www.ekt.gr/el/>

3. Νίκος Χριστόπουλος, ο τελευταίος λαϊκός καλλιτέχνης της Μαγνησίας

Ο Νικόλαος Α. Χριστόπουλος γεννήθηκε το 1880 και πέθανε το 1967. Ο πατέρας Αθανάσιος Χριστόπουλος ήταν караβομαραγκός με καταγωγή από την Σύρο και η μητέρα του Ελένη Κ. Ρέτσου από την Μακρυρράχη Πηλίου. Ο Νικόλαος Α. Χριστόπουλος μεγάλωσε στο Βόλο και από την ηλικία των 12 ετών έζησε μαζί με την οικογένεια του στα Πευκάκια Βόλου, όπου ήδη ο πατέρας του είχε δημιουργήσει ταρσανά¹² για να επισκευάζει τα πλεούμενα της περιοχής.¹³

Εικ. 2 Φωτογραφία του Ν. Α. Χριστόπουλου στο εργαστήριο του στα Πευκάκια Βόλου ζωγραφίζοντας τα αγαπημένα караβάκια του, Αρχείο Γ. Καρταπάνη.

---

news/20657 , ημερομηνία τελευταίας ανάκτησης 26 Αυγούστου 2021.

12. Ο ταρσανάς είναι μικρή ναυπηγική μονάδα στην οποία ανεκλύονται μικρά σκάφη συνήθως αλιευτικά και λέμβοι για καθαρισμούς, υφαλοχρωματισμούς αλλά και φύλαξη (Βικιπαίδεια: <https://el.wikipedia.org/wiki/Ταρσανάς>)

13. Α. Γ. Καπανιάρης, *Νικόλαος Α. Χριστόπουλος, Ο τελευταίος γνήσιος λαϊκός καλλιτέχνης της Μαγνησίας*, Βόλος 2006: Εταιρεία Θεσσαλικών Ερευνών, σ.16.

Εικ. 3 Το προσωπικό του ναυπηγείου Χριστόπουλου γύρω στο 1920, Αρχείο Γ. Καρταπάνη.

Ο Νικόλαος Α. Χριστόπουλος μεγαλώνοντας στον ταρσανά του πατέρα του γρήγορα μυήθηκε στην ναυπηγική τέχνη και ειδικότερα ειδικεύτηκε στην τέχνη του καλαφάτη¹⁴. Μια άλλη ενασχόληση του με τη θάλασσα ήταν το επαγγελματικό ψάρεμα¹⁵.

Η ενασχόληση του με τη λαϊκή τέχνη και ζωγραφική ξεκίνησε από νωρίς όταν σκιτοάριζε πλεούμενα. Το 1939 ασχολήθηκε με την ζωγραφική ερασιτεχνικά και στη συνέχεια πιο συστηματικά το 1956. Ως λαϊκός καλλιτέχνης εκτός από τη ζωγραφική ασχολήθηκε μέχρι το 1958 με την μικροναυπηγική κατασκευάζοντας διάφορα ομοιώματα ιστιοφόρων με μεγάλη ακρίβεια¹⁶.

---

14. Ο καλαφάτης είναι αυτός που σφραγίζει τις σχισμές ή ρωγμές των παλαιών ξύλινων πλοίων και βαρκών ή άλλων κατασκευών με ξεφτίσματα από κάβους και στουπί, στριμμένα και ποτισμένα με πίσσα (Βικιλεξικό: <https://el.wiktionary.org/wiki/καλαφάτης>).

15. Α. Γ. Καπανιάρης, *Νικόλαος Α. Χριστόπουλος, Ο τελευταίος γνήσιος ...*, ό.π., σ.16.

16. «Νικόλαος Χριστόπουλος, ο ζωγράφος του ταρσανά», Βόλος: Δήμος Βόλου

Οι πληροφορίες για τη ζωή και το έργο του καταγράφονται στα απομνημονεύματα του σε μορφή χειρογράφων που άφησε στο αρχείο του Περιλαμβάνουν περιγραφές και διηγήσεις από τα παιδικά και νεανικά του χρόνια, τα ώριμα χρόνια, αλλά και τα τελευταία χρόνια της ζωής που ταλαιπωρήθηκε από παραμορφωτική αρθρίτιδα.

Ο ίδιος στα απομνημονεύματα του περιγράφει γλαφυρά τη ζωή του κάνοντας έναν απολογισμό στα 82 χρόνια της ζωής τους: «Εγώ τα ταξίδια μου ήνε από το Παλιούρη, Ανο Βόλο, Αγριά μέχρι τα Λεχόνια και τον Άγιο Λαυρέντιο, οπού πιγέναμε μετά πόδια, και στη θάλασσα του Παγασητικού. Από τη Γανζέα μέχρι της Νιες. Αυτά ήταν όλα τα ταξίδια μου. Όσο για το ζωγράφιζμα όταν ήμουνα μικρός και έβλεπα κανένα όμορφο καράβη το ζωγράφιζα με μολιβη κόκκινο και γαλάζιο και από τότε τα θυμούμε όλα και όταν πια κουράστικα και δεν ημπορώ να εργαστό κάθομε μες τη κάμαρά μου και ζωγραφίζο όλα τα σκαριά του κόσμου για να βλέπουν ο νέος κόσμος τα όμορφα σκαριά που ίχαν ή πατεράδες μας και η παπούδες μας και της τιρανίες οπού τραβούσαν να ανεβένουν στα κατάρτια με φουρτούνες και με χιονιές να λίσουν και να δέσουν τα πανιά. Αλλά δεν ζωγραφίζο μόνον καράβια αλλά ζωγραφίζο και γοργόνες, Ανεμόμυλους, Ταρσανάδες, Προσοπογραφίες, Ανθρωποκολοκύθες και διάφορα άλα που θαυμάζη ο κόσμος. Αν και ήμε 82 χρονών τα καταφέρνο μια χαρά»¹⁷.

Ο Νικόλαος Α. Χριστόπουλος ως γνήσιος λαϊκός καλλιτέχνης ζωγράφιζε νεροκολοκύθες, κουτάκια από σιρόπι, κασέλες, ξύλινες επιφάνειες, ακρόπρωρα πλοίων και οποιαδήποτε επιφάνεια μπορούσε να αξιοποιήσει. Επίσης κατασκεύαζε πολύ όμορφα και ακριβή ομοιώματα πλοίων που κάποια από τα μέρη του ζωγράφιζε.

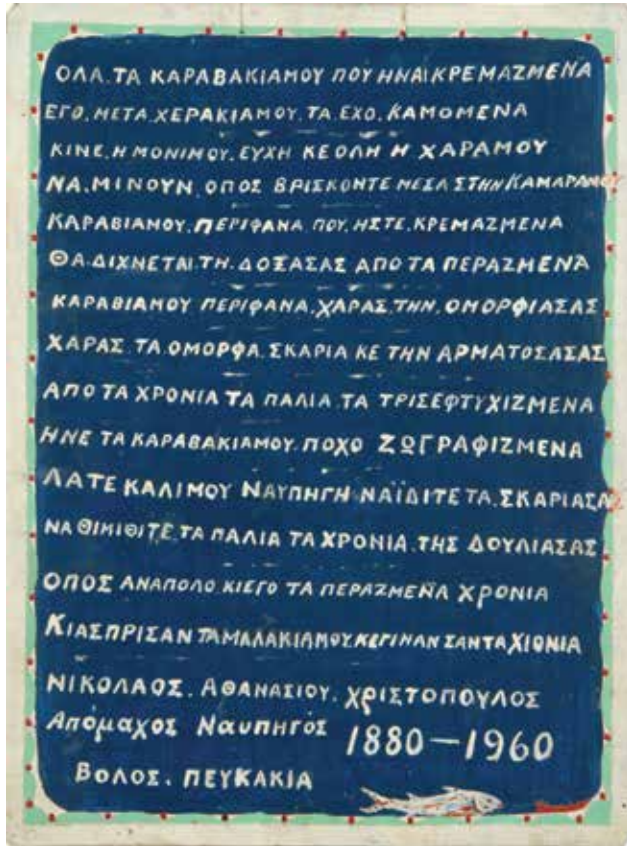
Ο Νικόλαος Α. Χριστόπουλος χαρακτηρίστηκε ως «ζωγράφος του ταρσανά»¹⁸ διότι και η εργασία του αλλά και η καλλιτεχνικές δημιουργίες του έγιναν στον ταρσανά των Πευκακίων όπου περνούσε όλες τις μέρες της ζωής του. Το μεγαλύτερο μέρος του έργου αφορούσε

– Δημοτικό Κέντρο Ιστορίας & Τεκμηρίωσης, σσ.11-13.

17. Γ. Καρταπάνης, «Από τα ανέκδοτα απομνημονεύματα του βολιώτη λαϊκού ζωγράφου Νίκου Χριστόπουλου», Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τ. Ι (1986), σσ. 209-220.

18. Κ. Μακρής, «Νικόλαος Χριστόπουλος, ο ζωγράφος του ταρσανά», *περιοδικό Καλών Τεχνών Ζυγός*, 32 (1958), Αθήνα, σ. 19.

Εικ. 4 Άτιτλο 35x26 εκ., 1960, Αρχείο Γ. Καρταπάνη.

τη ζωγραφική ιστοφόρων караβιών τα οποία αποτύπωνε με μεγάλη ακρίβεια και λόγω των ειδικών γνώσεων του ως караβομαραγκός.

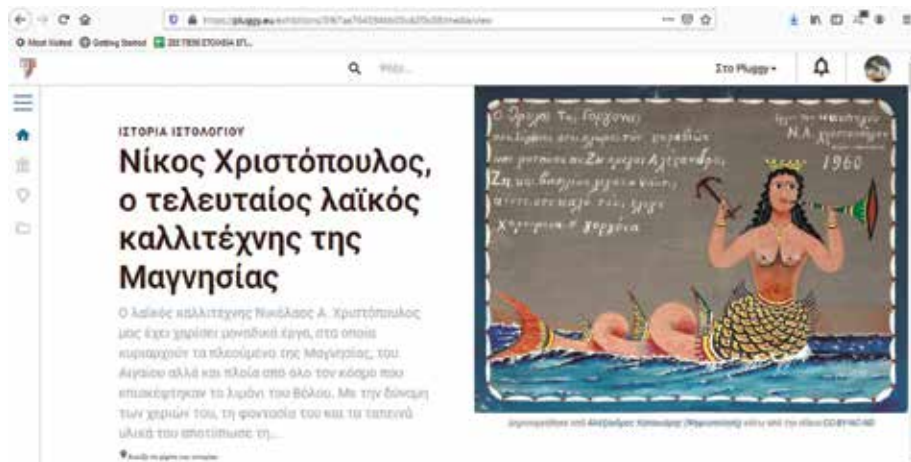
Χρησιμοποιούμε λαδομπογιές και ζωγράφιζε σε ξύλινες επιφάνειες και σκληρά χαρτόνια. Ως λαϊκός ζωγράφος δεν ζωγράφιζε με προοπτική και φωτισμό όπως οι κλασικοί ζωγράφοι. Επίσης πολλά του έργα είναι παρόμοια και κάποια άλλα αντίγραφα.

Έργα του βρίσκονται σε δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές αλλά και σε φίλους που τα χάριζε ως δώρα. Μεγάλο μέρος της συλλογής του βρίσκεται στο μουσείο Ν. Α. Χριστόπουλου στα Πευκάκια Βόλου και η συλλογή των έργων του ανήκει στον εγγονό του Γρηγόρη Καρταπάνη.

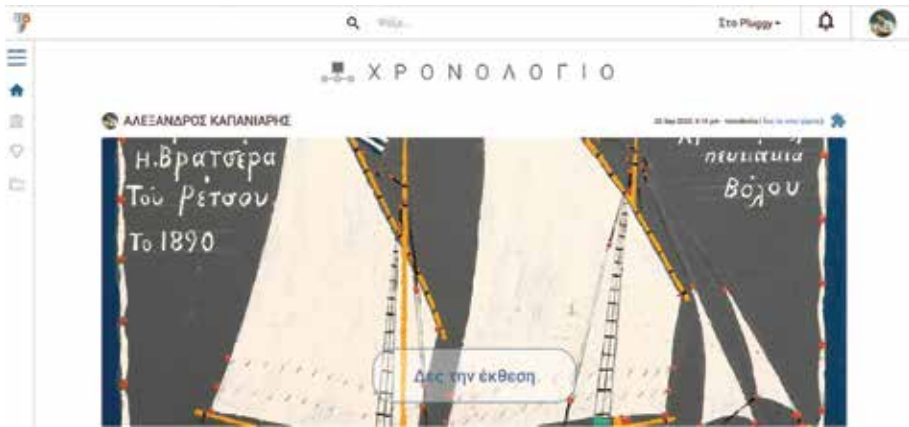
4. Το νέο κοινωνικό δίκτυο PLUGGY και ο λαϊκός ζωγράφος Νικόλαος Α. Χριστόπουλος

Η χρήση του κοινωνικού δικτύου PLUGGY ειδικά στην περίπτωση της λαογραφίας και των λαϊκών τεχνών, μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη της λαϊκής ζωγραφικής και των λαϊκών τεχνιτών και καλλιτεχνών. Ο Ν. Α. Χριστόπουλος, ως ένας από τους τελευταίους λαϊκούς ζωγράφους της Μαγνησίας, που ως караβομαραγκός στον οικογενειακό του ταρσανά, στα Πευκάκια του Βόλου, συνέχισε την παράδοση της πανάρχαιας ναυτικής τέχνης, αποτελεί ένα παράδειγμα με ιδιαίτερο περιεχόμενο για τέτοιου είδους πλατφόρμες που παρέχουν τη δυνατότητα συγγραφής πολυμεσικών εφαρμογών. Η πλατφόρμα PLUGGY επιλέχθηκε ως ένα καινοτόμο εργαλείο σχεδιασμού διαδραστικών παρουσιάσεων που μπορούν να χρησιμοποιήσει ένας/μία μέσος/η χρήστης/στρια του διαδικτύου, χωρίς να χρειάζονται ειδικές γνώσεις. Η πλατφόρμα PLUGGY μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκτός από μεμονωμένους χρήστες/στριες και από φορείς του λαϊκού πολιτισμού (λαογραφικά μουσεία, συλλόγους, κ.ά.) για το σχεδιασμό διαδραστικών παρουσιάσεων.

Για τον Ν. Α. Χριστόπουλο δημιουργήσαμε δυο πιλοτικές εφαρμογές: α) Ιστορία ιστολογίου (Νίκος Χριστόπουλος, ο τελευταίος λαϊκός

Εικ. 5 Η εφαρμογή ιστορία ιστολογίου για τον Ν. Α. Χριστόπουλο μέσω της πλατφόρμας pluggy, <https://pluggy.eu/exhibitions/5f67ae764594bb05c42f5c89>.

Εικ. 6 Η εφαρμογή χρονολογίου για τον Ν. Α. Χριστόπουλο μέσω της πλατφόρμας pluggy, <https://pluggy.eu/exhibitions/5f679d434594bb05c42f591c>

Εικ. 7 Οι σταθμοί του χρονολογίου της ζωής και του έργου του Ν. Α. Χριστόπουλου μέσω της πλατφόρμας pluggy.

καλλιτέχνης της Μαγνησίας), β) Χρονολόγιο (Ο λαϊκός ζωγράφος Νικόλαος Α. Χριστόπουλος).

Στην περίπτωση της ιστορίας ιστολογίου επιλέχθηκε μια χαρακτηριστική φωτογραφία και ένα εισαγωγικό σημείωμα. Επίσης υπάρχει δυνατότητα χρήσης χάρτη (google maps) της ιστορίας (Πευκάκια Μαγνησίας), δυνατότητα διαμοιρασμού και αλληλεπίδρασης (like).

Στην περίπτωση του χρονολογίου για σημαντικούς σταθμούς της ζωής και του έργου του Ν. Α. Χριστόπουλου, έχουν χρησιμοποιηθεί σύντομα κείμενα και χαρακτηριστικές φωτογραφίες με έργα λαϊκής ζωγραφικής και τεκμήρια του αρχείου του (χειρόγραφα, σημειώσεις, τετράδια σχεδίων). Επίσης υπάρχει δυνατότητα διαμοιρασμού και αλληλεπίδρασης (like).

5. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας κατά τη διάρκεια της λαογραφικής έρευνας, μπορεί να αποτελέσουν εργαλεία συλλογής, καταγραφής, παρουσίασης, σύγκρισης και διανομής πληροφοριών, μαρτυριών, ντοκουμέντων (αντικείμενα, χειρόγραφα, φωτογραφίες, κ.ά) και αναφορών που πιθανά να μπορούν να οδηγήσουν και σε άλλες πρωτογενείς πηγές. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας μπορούν επίσης να λειτουργήσουν και ως ψηφιακά ερευνητικά σημειωματάρια όπου ο κάθε επισκέπτης/τρια, ή μέλος μιας ομάδας μπορεί να συνεισφέρει εμπλουτίζοντας μια παρουσίαση ή μια ερευνητική εργασία.

Σημαντική εξέλιξη σε σχέση με το ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι και η δυνατότητα προβολής-ενημέρωσης για τη διεξαγωγή μιας λαογραφικής έρευνας μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας με στόχο την ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας, με αποτέλεσμα τον εμπλουτισμό των τεκμηρίων, των μαρτυριών και άλλων συμπληρωματικών πληροφοριών που σταδιακά θα ενισχύσουν την σύνταξη μιας λαογραφικής ή εθνογραφικής έρευνας-μελέτης.

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλείο στο χώρο της ψηφιακής λαογραφίας μπορεί να συνεισφέρει στο:

- α) να συνεισφέρει στο ενοποιηθούν σχετικές πρωτοβουλίες και δράσεις σχετικές με την ανάδειξη έργων (project) του λαϊκού πολιτισμού,
- β) να αναδείξει τεκμήρια λαϊκού πολιτισμού (εκδόσεις, φωτογραφίες, χειρόγραφα, αντικείμενα) φορέων λαϊκού πολιτισμού σε ελληνικό ή διεθνές επίπεδο,
- γ) να αποθηκεύσει προφορικές μαρτυρίες ή ιστορίες ή διηγήσεις από διάφορες θεματικές του λαϊκού πολιτισμού,

ε) να ενισχύσει συνέδρια και ημερίδες για την ανάδειξη θεμάτων του λαϊκού πολιτισμού,

στ) να δημιουργήσει κοινόχρηστα ανώνυμα on line έργα,

ζ) να αναδείξει την ζωή και το έργο λαογράφων στην Ελλάδα και Διεθνώς.

Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στο πεδίο της λαογραφίας δεν θα πρέπει να φοβίζει τους/τις σημερινούς/ες λαογράφους, διότι η λαογραφία δεν συρρικνώνεται από την τεχνολογία ούτε απειλείται από το διαδίκτυο, αλλά αντίθετα εμπλουτίζεται και ανανεώνεται συνεχώς συνεισφέροντας στη δημιουργία ενός νέου κλάδου που ονομάζεται ψηφιακή λαογραφία (digital folklore).

Summary

Social networking media in the field of digital folklore: the new social network PLUGGY and the folk painter Nikolaos A.Hristopoulos

Social media plays an important role in the field of digital folklore, both as a research field and as a means of developing and disseminating cultural heritage. The creation of the pan-European social networking platform PLUGGY (Pluggable Social Platform for Heritage Awareness and Participation), aims to promote local and national cultural heritage, offering users new communication and interaction services in cultural matters. Users can exchange their cultural experiences and knowledge about the culture of their place, contributing to the promotion of Europe's cultural heritage. Especially in the case of folklore and folk art, such a social networking medium can highlight folk painting. N. Christopoulos, as one of the last folk painters of Magnesia, continued the tradition of ancient nautical art as a shipbuilder in his family's shipyard in Pefkakia of Volos, providing rich content for such platforms that offer the possibility of writing multimedia applications. Thus, the PLUGGY platform can be enriched with themes of folk arts as well.

Ελληνική Δημοκρατία
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ
ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
& ΑΛΜΥΡΟΥ

ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΚΙΒΩΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΠΟΣΙΤΗΤΕΛΙΚΟΥ ΑΙΘΟΥΣΑΙΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΓΙΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΣΜΟΥ
& ΤΟΠΙΚΗΣ ΔΙΟΤΡΙΣ
ΚΑΡΔΙΤΣΙΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ

SET

ISBN 978-618-84595-9-5

9 786188 459595 >

B' ΤΟΜΟΣ

ISBN 978-618-85707-1-9

9 786188 570719 >